

تعیین تأثیر عوامل تعیین کننده ارزیابی محیطی راهبردی در نهادینه سازی آن

(مورد مطالعه: ستاد احیای دریاچه ارومیه)

مرتضی پیری^۱، آیناز ملکی^۲ و هونیا قاسمی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۱۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۲۵

چکیده

هدف کلی تحقیق حاضر تعیین تأثیر عوامل تعیین کننده ارزیابی محیطی راهبردی در نهادینه سازی آن در ستاد احیای دریاچه ارومیه می باشد. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه کارکنان ستاد احیای دریاچه ارومیه می شود که تعداد این کارکنان ۳۶۴ نفر می باشد. حجم نمونه تحقیق حاضر با استفاده از فرمول کوکران به صورت ۱۸۷ نفر تعیین گردید. در این تحقیق به منظور نمونه گیری از روش نمونه گیری غیر تصادفی در دسترس، استفاده شده است. ابزار جمع آوری اطلاعات پرسش نامه، استاندارد می باشد که پس از سنجش و اطمینان از آن، در اختیار نمونه آماری قرار گرفت. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده های آماری از روش های آماری توصیفی استفاده شده است. نتایج نشان می دهد، چارچوب و تقسیم قوانین و مسئولیت ها در نهادینه سازی ارزیابی محیطی راهبردی در ستاد احیای دریاچه ارومیه تأثیر معناداری دارد.

کلیدواژه: راهبرد تخصصی - فنی، تقسیم مسئولیت ها، نهادینه سازی ارزیابی محیطی راهبردی.

۱. استادیار گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه ارومیه، ایران (نویسنده مسئول) Email: mo.piri@urmia.ac.ir

۲. کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی، موسسه غیر انتفاعی آذربادگان، ارومیه، ایران.

۳. کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه ارومیه، ایران.

مقدمه و بیان مسئله

ارزیابی اثرات زیست‌محیطی، فرایندی است که در آن فعالیت پروژه‌های توسعه بر محیط‌زیست مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در نهایت منجر به تصمیم‌گیری لازم برای کاهش آثار منفی طرح بر محیط‌زیست می‌شود (وات و نوبل، ۲۰۱۶). به عبارت دیگر ارزیابی اثرات زیست‌محیطی پلی ارتباطی بین توسعه و محیط‌زیست بوده و نتیجه آن دسترسی به توسعه پایدار است (پریزادی، عبداللهی، ۱۳۹۱). هدف از ارزیابی پیامدهای زیست‌محیطی یک پروژه، مشخص شدن و میزان خطرات مورد پیش‌بینی و اقداماتی است که در جهت کاستن یا اجتناب از بروز آن‌ها ضرورت دارد و نیز تعیین چگونگی جبران خسارت زیست‌محیطی غیرقابل اجتناب خواهد بود (درویشی و شریف‌زاده، ۱۳۹۲). راهکارها و اقدامات مورد نظر معمولاً با پیش‌بینی هزینه‌های اجرا و نتایج آن، از جمله نتایج اقتصادی توأم است تا دستگاه اجرایی و یا مرجع برنامه‌های کاهش‌دهنده اثرات را داشته باشد (برام و کلیچی، ۲۰۱۶). اکثر تصمیمات حکومتی، چه از نوع قانون یا مصوبه یا هر عنوان دیگر، می‌تواند تأثیرات بسیار بیشتری را بر محیط‌زیست داشته باشد. به این لحاظ ارزیابی محیط‌زیستی استراتژیک به تدریج دارای جایگاه ویژه‌ای در فرایند قانون کشورهای پیشرفته جهان شده است (نوری و همکاران، ۱۳۸۵). آنچه بیش از همه مهم به نظر می‌رسد انتقال، اتخاذ، انطباق و نهادینه‌سازی بهینه قوانین ارزیابی محیط‌زیستی استراتژیک با توجه به نیازهای خاص حاکم بر هر کشور می‌باشد (جعفری، ۱۳۹۳).

مطالعات ارزیابی استراتژیک محیط‌زیست فرآیندی جامع و فراگیر برای تلفیق ملاحظات محیط‌زیستی در فرآیند تصویب و اجرای برنامه‌ها، سیاست‌ها و طرح‌هاست که در آن کلیه بازیگران و ذینفعان در حوزه‌های مختلف دخالت داده‌شده و پیامدهای مستقیم و غیرمستقیم بلندمدت و کوتاه‌مدت سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌ها بر محیط‌زیست مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. ارزیابی زیست‌محیطی استراتژیک (SEA) به عنوان یک ابزار پشتیبانی‌کننده تصمیم‌گیری (D.S.S.) در حوزه‌های بخشی و کالبدی، از قابلیت‌ها و توانمندی‌های ویژه‌ای برخوردار است. با توجه به شرایط بحرانی که دریاچه ارومیه در سال‌های اخیر، نیاز به طراحی و ارائه الگویی می‌باشد که بتواند شرایط محیطی استراتژیک حوزه دریاچه ارومیه را مورد بررسی و ارزیابی قرار داده و در نهایت تصمیم‌گیری‌های لازم برای کاهش آثار مخرب و تخریب محیط‌زیست و دریاچه ارومیه می‌شود، زیرا نبودن این ارزیابی‌های به‌موقع و تأثیرگذار می‌تواند بر ارتباط بین توسعه و

محیط زیست حوزه دریاچه ارومیه آسیب برساند. هدف اصلی از انجام پژوهش طراحی و ارائه الگوی نهاده سازی ارزیابی محیطی استراتژیک دریاچه ارومیه می باشد.

معرفی مفاهیم

ارزیابی محیطی استراتژیک: ارزیابی محیطی استراتژیک، روشی برای بهبود در فرایند تصمیم گیری ها، سیاست گذاری و در نهایت برنامه ریزی است.

چارچوب: به مجموعه دستورالعمل ها و ضوابط مورد نیاز برای قالب زده ی به رفتارها و انتظارات در راستای قانون، چارچوب قانونی گفته می شود.

منابع مالی: به مجموعه تمامی منابع مورد نیاز جهت تأمین بودجه مورد نیاز به منظور به انجام رساندن اهداف مورد نظر و همچنین برای رسیدن به توسعه، منابع مالی گفته می شود.

استراتژی تخصص فنی: استراتژی تخصص فنی شامل بهره گیری از تخصص مورد نیاز جهت پیشبرد اهداف سازمانی اطلاق می شود. که در این تحقیق به منظور سنجش استراتژی تخصص فنی از سؤالات ۱۳ الی ۱۵ تحقیق اسلانگ و تران (۲۰۱۴) استفاده شده است.

تقسیم قوانین و مسئولیت ها: به فرآیند مدیریتی که در آن تمامی قوانین و مسئولیت ها به خوبی شناخته شده و تقسیم بندی می شود، تقسیم قوانین و مسئولیت ها گفته می شود.

ارزیابی محیطی استراتژیک: در این تحقیق به منظور سنجش ارزیابی محیطی استراتژیک از سؤالات ۱ الی ۹ پرسشنامه اسلانگ و تران (۲۰۱۴) استفاده شده است.

چارچوب قانونی: در این تحقیق به منظور سنجش چارچوب قانونی از سؤالات ۱ الی ۷ تحقیق اسلانگ و تران (۲۰۱۴) استفاده شده است.

منابع مالی: در این تحقیق به منظور سنجش منابع مالی از سؤالات ۸ الی ۱۲ تحقیق اسلانگ و تران (۲۰۱۴) استفاده شده است.

تقسیم قوانین و مسئولیت ها: در این تحقیق به منظور سنجش تقسیم قوانین و مسئولیت ها از سؤالات ۱۶ الی ۲۰ تحقیق اسلانگ و تران (۲۰۱۴) استفاده شده است.

روش انجام تحقیق و جامعه آماری

به طور کلی طبقه بندی تحقیقات علمی به شرح زیر انجام می شود:

۱. طبقه بندی بر اساس هدف

۲. طبقه بندی بر اساس ماهیت و روش

۳. تحقیق پیمایشی یا زمینه یابی

از حیث هدف، تحقیقات علمی به سه نوع تحقیق بنیادی، تحقیق کاربردی و تحقیق عملی تقسیم بندی می شوند. تحقیق بنیادی، پژوهشی است که کشف ماهیت اشیاء، پدیده ها و روابط بین متغیرها، اصول، قوانین. ساخت یا آزمایش تئوری ها و نظریه ها می پردازد و به توسعه مرزهای دانش رشته علمی کمک می نماید. هدف اساسی این نوع پژوهش تبیین روابط بین پدیده ها، آزمون نظریه ها و افزودن به دانش موجود در یک زمینه خاص است. هدف تحقیق کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. تحقیق عملی، پژوهشی است که با استفاده از نتایج تحقیقات بنیادی به منظور بهبود و به کمال رساندن رفتارها، روش ها، ابزارها، وسایل، تولیدات، ساختارها و الگوهای مورد استفاده جوامع انسانی انجام می شود (خاکی، ۱۳۸۷).

بنابراین از آنجایی که تحقیق حاضر دربرگیرنده نتایج کاربردی است، لذا تحقیق حاضر از نظر هدف از نوع کاربردی می باشد و همچنین از حیث روش و ماهیت، به دلیل اینکه در آن توصیف متغیرهای تحقیق پرداخته می شود، توصیفی-پیمایشی است.

جامعه آماری که به آن جمعیت آماری نیز گفته اند به مجموعه افراد یا عناصر (بستگی به موضوع تحقیق دارد) که دارای ویژگی یا ویژگی های مشترکی هستند و تحقیق در مورد آنها انجام می شود، گفته می شود (خاکی، ۱۳۸۷). جامعه آماری این تحقیق عبارت است از کلیه کارکنان ستاد احیای دریاچه ارومیه که تعداد این کارکنان ۳۶۴ نفر می باشد.

پیشینه پژوهش

در نیوزلند تا ۱۹۹۱ از روش های ارزیابی استراتژیک محیط زیست برای ارزیابی پروژه استفاده می شد. با تصویب قانون مدیریت منابع سال ۱۹۹۱ چارچوب قانونی لازم برای یکپارچه کردن سیاست ها و برنامه های زیست محیطی فراهم شد. هم اکنون ارزیابی استراتژیک محیط زیست به صورت بخشی از فرایند مدیریت منابع درآمد و رابطه تنگاتنگ با فرآیند تصمیم گیری و

برنامه‌ریزی در این کشور در سطوح کلاً دارد (دالال کلایتون و سادلر، ۲۰۰۰). در کشور کانادا ارزیابی پیامدهای سیاست‌ها از سال ۱۹۹۰ و با یکی از مصوبات دولت آغاز شد. طبق این مصوبه تمام سیاست‌ها و برنامه‌های فدرال باید قبل از ارائه شدن به پارلمان از مرحله بررسی‌های زیست‌محیطی بگذرند. در کشور دانمارک، ارزیابی استراتژیک محیط‌زیست از اوایل دهه ۱۹۷۰ مورد توجه قرار گرفته است. در این کشور توجه به مسائل زیست در برنامه‌ها و طرح‌ها و بخشی از فرایند تصمیم‌سازی محسوب می‌شد و در آن زمان این فرآیند را منطقه بندی زیست محیط می‌نامیدند. در انگلستان همانند دانمارک از اوایل دهه ۱۹۷۰ ارزیابی استراتژیک محیط‌زیست آغاز شد و بر این اساس ملاحظات زیست‌محیطی در برنامه‌ها و طرح‌ها، به صورت ذاتی جزئی از فرایند برنامه‌ریزی انگلستان گردید.

انگلستان از سال ۱۹۹۱ فعال‌ترین نقش را در تدوین دستورالعمل‌های مربوط به ارزیابی محیط‌زیست داشته و اصطلاح ارزیابی استراتژیک محیط‌زیست نیز توسط انگلستان رایج بوده است. پیدایش ارزیابی استراتژیک محیط‌زیست در آفریقای جنوبی به شدت تحت تأثیر روش انجام ارزیابی استراتژیک محیط‌زیست در پروژه بوده است. ولی پس از تصویب «قانون مدیریت زیست‌محیطی ملی» در سال ۱۹۹۸، مقررات جدیدی برای تدوین فرآیند ارزیابی سیاست‌ها، طرح‌ها و برنامه‌ها وضع شده بود (دئات و سیر، ۲۰۰۰). علاوه بر این، هلند و آمریکا دو کشور دیگری هستند که از روش‌های ارزیابی در زیست‌محیطی پروژه‌ها برای ارزیابی طرح‌ها و برنامه‌ها استفاده می‌کنند، ولی در سطح استراتژی‌ها سیستم متفاوتی به کار می‌رود. در اتحادیه اروپا، الزامات رسمی برای ارزیابی آثار زیست‌محیطی برخی طرح‌ها و برنامه‌ها توسط شورای اروپایی تصویب شده است. بر اساس این مصوبه که ۱۱ سال تحت بررسی و مذاکره قرار داشت، باید برای طرح‌ها و برنامه‌های مربوط به بخش کشاورزی، جنگلداری، شیلات، انرژی، صنعت، حمل‌ونقل، مدیریت مواد زائد، مدیریت آب، ارتباطات راه دور، گردشگری، برنامه‌ریزی شهری و روستایی مطالعات ارزیابی استراتژیک محیط‌زیست انجام شود (پوراصغر و زحمتکش، ۱۳۸۷).

هدف تحقیق انجام شده توسط کریم‌زاده و ناظری (۱۳۹۷) بررسی رابطه استراتژی پایداری پیشگیرانه بر استانداردهای زیست‌محیطی از طریق متغیر میانجی سیستم‌های کنترل پایداری است.

ابزار اصلی جمع‌آوری داده‌ها و اندازه‌گیری متغیرها، پرسشنامه‌ها بوده است که در قالب طیف لیکرت، تدوین شده و برای جمع‌آوری داده‌ها مورداستفاده قرار گرفت. بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه ۱۲۰ برآورد گردید. برای بررسی روایی ابزار تحقیق از پانل متخصصان و برای اندازه‌گیری پایایی، ابزار تحقیق از آماره آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج مدل معادلات ساختاری نشان داد که استراتژی پایداری پیشگیرانه روی سیستم‌های کنترلی پایداری و استراتژی پایداری پیشگیرانه استانداردهای زیست‌محیطی از طریق متغیر میانجی سیستم‌های کنترلی پایدار بر استانداردهای زیست‌محیطی دارای تأثیر مثبت و معنی‌داری هستند. هدف از تحقیق انجام شده توسط آلاشتی و همکاران (۱۳۹۷) ارزیابی الگویی مناسب اجرای استراتژی در شرکت‌های آب و فاضلاب می‌باشد. تحقیق بر اساس نتیجه، توسعه‌ای و بر اساس هدف، تبیینی-توصیفی و بر اساس نوع داده، کمی است و استراتژی تحقیق پیمایش، مدل‌سازی معادلات ساختاری حداقل مربعات (جزئی) است. نتایج به‌دست‌آمده از پیمایش (Smart PLS) نشان داد؛ در سطح معناداری با اطمینان ۹۹٪ می‌توان صحت رابطه تمامی سازه‌های مدل اجرای استراتژی شرکت آب و فاضلاب را تایید کرد. دارابی و سورتیجی (۱۳۹۲) در تحقیق خود اعلام نمودند که ارزیابی استراتژیک، روشی برای بهبود در فرآیند تصمیم‌گیری‌ها، سیاست‌گذاری و درنهایت برنامه‌ریزی است. روش ارزیابی نشان می‌دهد که برنامه‌ریزی انجام‌شده تا چه میزان به سمت اهداف استراتژیک گام برداشته است. براین مبنا تحقیق حاضر در پی استفاده از شاخص تناسب کاربری اراضی در منطقه یک تهران است. این امر، با دو هدف انجام‌شده است؛ اول اینکه برنامه پیشنهادی نسبت به وضعیت موجود تا چه میزان بهبودیافته است. دوم اینکه آیا این روش پاسخگوی اهداف تعیین‌شده است. نتایج نشان می‌دهد این روش قابلیت ارائه پاسخ مناسب به اهداف را دارد و همچنین اگر در بخش‌های مختلف دقت بیشتری به عمل آید امکان بهبود بیشتری در شاخص حاصل‌شده و در نتیجه شرایط برای پایداری بیشتر توسعه شهری فراهم خواهد شد. بر اساس تحقیق انجام‌شده توسط درویشی و شریف‌زاده (۱۳۹۲)، ارزیابی زیست‌محیطی استراتژیک یک فرآیند و رویکرد سیستماتیک و نوین در عالی‌ترین سطوح تصمیم‌گیری در جهت دستیابی به توسعه پایدار است که با شناسایی، پیش‌بینی و ارزیابی اثرات و پیامدهای زیست‌محیطی، به مدیریت و بهره‌برداری صحیح و کارا از منابع پایه و طبیعی کمک می‌کند. پریزادی و عبدالمهدی در سال ۱۳۹۱ پژوهشی با عنوان بررسی تطبیقی مدل‌های ارزیابی زیست‌محیطی انجام دادند. در حال حاضر به‌منظور دستیابی به توسعه پایدار در کشور و

به منظور پیشگیری از آلودگی و تخریب محیط زیست کلیه فعالیت های عمرانی و توسعه ای در کشور با در نظر گرفتن ملاحظات زیست محیطی صورت می گیرد. ارزیابی زیست محیطی استراتژیک SEA و اثرات زیست محیطی EIA دو ابزار شناخته شده و پرکاربرد در مدیریت محیط زیست می باشند.

«لیزا وایت»^۱ و «برام نوبل»^۲ در سال ۲۰۱۶ پژوهشی با عنوان ارزیابی زیست محیطی استراتژیک برای پایداری بررسی یک دهه از پژوهش های آکادمیک صورت گرفت. این مقاله رابطه ارزیابی استراتژیک محیطی (SEA) را در گذشته بررسی می کند.

«گیسلاین موابما و همکاران»^۳ در پژوهشی که در سال ۲۰۱۶ با عنوان ارزیابی زیست محیطی استراتژیک مرتبط با انرژی اعمال شده توسط سازمان های توسعه چند جانبه، تجزیه و تحلیل بر اساس معیارهای عملکرد خوب صورت گرفت. نتایج نشان می دهد تعدادی از جنبه هایی که باید به منظور افزایش اثربخشی SEA بهبود یابد؛ SEA پس از تصمیمات مربوطه شروع می شود، برای اقدامات بدون تعریف روشن از ابعاد، استراتژیک اعمال می شود و ارزیابی سیستماتیک جایگزین ندارد. با توجه به کیفیت گزارشات SEA، نتایج، نشان دهنده کیفیت پایین در توصیف پایه، توسعه و ارزیابی گزینه ها و مشارکت عمومی است.

«برام و کلیچ»^۴ در سال ۲۰۱۶ پژوهشی با عنوان ارزیابی محیط استراتژیک، تحول استراتژیک، چشم انداز چند سطحی، مدیریت تحول، سیاست ها و طرح ها و برنامه ها، تفکر استراتژیک انجام دادند. در سال های اخیر محققان اظهار داشتند که نیاز به مفهوم سازی SEA ها یک فرآیند طراحی شده برای تسهیل تفکر استراتژیک است، بنابراین انتقال به سوی پایداری امکان پذیر است. اما عمل SEA، عمیقاً در EIA ریشه دارد و محققان و متخصصان اغلب به نظر می رسد طبیعت و هدف SEA تقسیم شده است. این مقاله، اصول استراتژیک SEA را بازنگری می کند و SEA را به عنوان فرآیند ارزیابی متشکل از چند بعدی ارزیابی می کند. پیشنهاد شده است که SEA را می توان به عنوان مجموعه ای از رویکردها در حال اجرا در طول طیف از بی ثبات های استراتژیک از ارزیابی

1. Lisa white

2. Bram F.Noble

3. Ghislain, Mwamba; Tshibanguac, Marcelo Montano

4. Bram Noble; Kelechi Nwanekezie

اثرات مبتنی بر استراتژی مبتنی بر مفهوم با هر رویکرد به SEA تمایز به اهداف خاص برنامه کاربردی SEA و اندازه که اصول استراتژیک در طراحی آن منعکس شده است.

«برانکو کونچ»^۱ و «اورشکا دیرمول»^۲ در سال ۲۰۱۵ پژوهشی با عنوان مواجهه با واقعیت در ارزیابی استراتژیک در اسلوونی انجام دادند. ما بر روی دیدگاه منتشر شده در بازبینی ارزیابی تأثیر محیطی در ۲۰۱۲ که دیدگاهی برای تأیید مفهوم ارزیابی محیطی استراتژیک است تمرکز می‌کنیم. هشدارهای اضافی مرتبط با بی‌اثری رویه‌ای فرآیند ارزیابی محیطی استراتژیک از نقطه نظر هزینه پیشرفته هستند. کمک اصلی به فرآیندهای ارزیابی محیطی استراتژیک طولانی مدت از رفتار افراطی طرح نیچرا ۲۰۰۰ نشئت می‌گیرد. بنابر نتیجه‌گیری‌ها نویسندگان پیشنهاد دادند تا عناصر زیر از رویه ارزیابی محیطی استراتژیک توسعه یافته و بهبود شود:

- تحلیل هزینه و فایده برای ارزیابی محیطی استراتژیک باید بخشی عادی در زمان اندازه‌گیری تأثیرگذاری آن شود؛
- همگام‌سازی ورودی‌های ارزیابی محیطی استراتژیک مورد انتظار با برنامه باید نقش آن را در مرحله ابتدایی فرآیند روشن کند؛
- ارزیابی محیطی استراتژیک باید به صورت تعاملی متلق به بهینه‌سازی گزینه‌ها باشد؛ تحلیل هزینه و فایده فرآیند ارزیابی محیطی استراتژیک نمی‌تواند این فرآیند را پشتیبانی کند؛
- سود حفاظت از طبیعت باید با سود دیگر توسعه‌های وسیع‌تر که در برنامه جای‌گذاری شده مواجهه و متعادل شده و نباید در شرایط مطلق اجرا شود.

«اسلانگ و تران»^۳ در سال ۲۰۱۴ تحقیقی تحت عنوان چالش‌های نهادینه‌کردن ارزیابی استراتژیک محیطی مورد مطالعه ویتنام انجام داده‌اند. آنان بیان کردند بر اساس نظریه نوین، این مقاله یک چارچوب تحلیلی برای تحلیل محدودیت‌ها برای نهادینه‌سازی ارزیابی استراتژیک محیطی (SEA) در چارچوب سطح مختلف نهادی ایجاد می‌کند. این چارچوب در یک تحلیل تجربی سیستم ارزیابی زیست‌محیطی در ویتنام مورد آزمایش قرار گرفته است، که در میان کشورهای در حال توسعه در زمینه معرفی و استفاده از SEA، پیشگام است. بر اساس مصاحبه با متخصصان ویتنام و بین‌المللی و همچنین بررسی ادبی گسترده، محدودیت‌های سازمانی را

1. Branko Kontic
2. Urska Dermol
3. Slunge & Tran

شناسایی می‌کنیم که از استفاده مؤثر از SEA در ویتنام جلوگیری می‌کند. ما نتیجه می‌گیریم که محدودیت‌های شناخته شده معمولاً از قبیل آموزش ناکافی، دستورالعمل‌های فنی، داده‌های پایه و منابع مالی، به شدت با محدودیت‌هایی در سطوح نهادی بالاتر مرتبط است. مانند انگیزه‌هایی که به اشتراک‌گذاری اطلاعات میان وزارتخانه‌ها و محدودیت‌های شدید در دسترسی به اطلاعات و مشارکت عمومی بدون درک این محدودیت‌های سازمانی، خطر وجود دارد که تلاش برای بهبود استفاده از SEA، اشتباه گرفته می‌شود. بنابراین یک تجزیه تحلیل دقیق نهادی باید تلاش برای معرفی و بهبود استفاده از SEA در ویتنام و سایر کشورهای در حال توسعه را هدایت کند.

مشخص است که در حال حاضر در قوانین و مقررات و مصوبات جاری کشورها، دیدگاه، احکام و الزاماتی راجع به ارزیابی محیط‌زیستی استراتژیک و یا ضرورت رعایت ضوابط و معیارهایی برای پیشگیری از بروز ضایعات زیست‌محیطی و ایجاد آلودگی و تخریب ناشی از فعالیت‌های مختلف انسان در محیط‌زیست وجود دارد. با وجود مقررات مذکور، در صورتی که ضرورت‌های توسعه پایدار و پیوند حیاتی بودن حفظ محیط‌زیست و تداوم برنامه‌های توسعه‌ای مد نظر قرارگیرد، محرز می‌شود که هرچند قوانین و مقررات موجود در بسیاری موارد قابلیت کنترل فعالیت‌های مؤثر بر محیط‌زیست و قانونمند کردن مطالعات زیست‌محیطی و ارزیابی زیست‌محیطی استراتژیک در زمینه طرح‌ها و برنامه‌ها را دارد، ولی لازم است که یک قانون جامع و کامل ویژه ارزیابی زیست‌محیطی استراتژیک در کشور به تصویب برسد. تدوین شاخص‌ها چه به لحاظ کمی و چه به لحاظ کیفی، نمی‌تواند دربرگیرنده دامنه اثرات وارده بر اجزاء تنوع زیستی در فرآیندهای ساختمانی و بهره‌برداری از پروژه‌ها باشد.

۱. مبانی نظری

با توجه به محدودیت‌ها و موانع موجود در اثربخشی ارزیابی اثرات زیست‌محیطی در سطح پروژه‌ها، رویکرد مؤثری به نام ارزیابی استراتژیک محیط‌زیست جهت توانمندسازی ارزیابی اثرات زیست‌محیطی در عالی‌ترین سطح تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری ایجاد شده است، که روش‌های بررسی و هماهنگ‌سازی طرح‌های توسعه‌ای را از مرحله برنامه‌ریزی و تعیین خط‌مشی‌ها تا مرحله اجرای پروژه‌ها با رویکردی پیوسته و زنجیروار ارائه می‌نماید و به واسطه آن، آنچه لازمه ادغام برنامه‌های توسعه و رعایت ملاحظات زیست‌محیطی است، فراهم می‌آید. با بهره‌برداری بی‌رویه از

منابع طبیعی و تخریب آن بدون شک در آینده‌ای نه‌چندان دور نسل انسان با بن‌بستی جدی مواجه خواهد شد که با تداوم تخریب آلودگی محیطی زیست، متخصصان به‌منظور دستیابی به راه‌حلی که در راستای توسعه پایدار باشد، اقدام خواهند نمود (نلسون، ۱۹۹۹). ایالات‌متحده آمریکا، اولین محل پیدایش تفکر ارزیابی زیست‌محیطی استراتژیک بر اساس قانون سیاست زیست‌محیطی ملی می‌باشد. این قانون در سال ۱۹۶۹ نیازمندی‌های رسمی را برای ارزیابی اثرات زیست‌محیطی پروژه‌های توسعه دولتی پیشنهاد کرده است (پارتیدارو^۱، ۲۰۰۴). ارزیابی زیست‌محیطی استراتژیک ابزاری پذیرفته‌شده برای ارزیابی زیست‌محیطی تصمیم‌گیری‌هاست و یک رویکرد سیستماتیک برای شناسایی، پیش‌بینی، معرفی و کاهش اثرات زیست‌محیطی سیاست‌ها، طرح‌ها و برنامه‌ها بوده و در سطح استراتژیک عنوان می‌شود. بنابراین جهت اثربخشی ارزیابی زیست‌محیطی استراتژیک باید پایه‌ریزی نظام اطلاع‌رسانی ارزیابی زیست‌محیطی استراتژیک در کشور جهت بسترسازی مناسب برای تصمیم‌گیری استراتژیک را در نظر گرفت (دونلی^۲ و همکاران، ۲۰۰۷). ارزیابی زیست‌محیطی استراتژیک به‌عنوان یک ضرورت قانونی در کلیه سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های توسعه در برنامه کار وزارتخانه و سازمان‌های مرتبط قرار گیرد (فیشر^۳، ۲۰۰۳). از طریق تدوین یک چارچوب کاری نظام‌یافته برای تصمیم‌گیری، ارزیابی زیست‌محیطی استراتژیک می‌تواند در جهت افزایش اثربخشی تصمیم‌گیری‌ها حرکت نماید. درنهایت چنانچه روش مشارکتی، نظام‌یافته و ساختاربندی‌شده مورد استفاده قرار گیرد، ارزیابی زیست‌محیطی استراتژیک خواهد توانست در جهت افزایش پاسخگویی، ارتقای مسئولیت‌پذیری، یکپارچگی هرچه بیشتر، انعطاف‌پذیری در تصمیم‌گیری و حمایت مناسب از اقدامات نظارت هدایت شود (حاتمی، ۱۳۸۷).

هر مدل مفهومی به‌عنوان نقطه شروع و مبنایی جهت انجام مطالعات و تحقیق‌ها است به‌گونه‌ای که متغیرهای موردنظر تحقیق و روابط میان آن‌ها را مشخص می‌کند. به‌عبارت‌دیگر می‌توان گفت که به‌صورت ایدئال، مدل مفهومی یا همان نقشه ذهنی و ابزار تحلیلی یک استراتژی جهت شروع و انجام تحقیق است به‌گونه‌ای که انتظار می‌رود در حین اجرای تحقیق، متغیرها، روابط و تعاملات بین آن‌ها مورد بررسی و آزمون قرار گرفته و حسب ضرورت تعدیلاتی در آن‌ها انجام‌شده و عواملی نیز از آن‌ها کم و یا به آن‌ها اضافه شود.

1. Nelson
2. Partidaro
3. Donnelly et al
4. Fischer

روش‌شناسی تحقیق

هدف از پژوهش حاضر تعیین تأثیر عوامل تعیین کننده ارزیابی محیطی استراتژیک در نهاده‌سازی آن در ستاد احیای دریاچه ارومیه می‌باشد. هدف از این بخش معرفی ابعاد عملی تحقیق یعنی جامعه آماری، روش انجام شده پژوهش، ابزار گردآوری داده‌های مورد نیاز و روش تحلیل فرضیات مربوط می‌باشد.

۲. تعیین حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران

فرمول کوکران یکی از پرکاربردترین روش‌ها، برای محاسبه حجم نمونه آماری است.

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

در فرمول کوکران؛

n = حجم نمونه

N = حجم جمعیت آماری

Z = درصد خطای معیار ضریب اطمینان قابل قبول

p = نسبتی از جمعیت فاقد صفت معین

q = (1-p) نسبتی از جمعیت فاقد صفت معین

d = درجه اطمینان با دقت احتمالی مطلوب

با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه به صورت ۱۸۷ نفر تعیین گردید. لازم به ذکر است که نمونه‌گیری در این تحقیق با استفاده از نمونه‌گیری غیر تصادفی در دسترس می‌باشد.

ابزار گردآوری اطلاعات

با توجه به اینکه داده‌های تحقیق با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شده و مبانی نظری تحقیق هم از کتب، مقالات، اینترنت، اسناد و آمارهای دولتی جمع‌آوری شده‌اند، روش گردآوری اطلاعات میدانی و کتابخانه‌ای است. بنابراین در این پژوهش در راستای پاسخگویی به فرضیات پژوهش، اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و میدانی جمع‌آوری می‌شود. مطالعه کتابخانه‌ای از جمله کتب و

نشریات داخلی و خارجی و جستجو در پایگاه‌های اینترنتی، اینترنت، مشاهده بولتن‌ها و پوسترها می‌باشد و همچنین در این تحقیق از پرسشنامه به‌عنوان ابزار اصلی جمع‌آوری اطلاعات برای دستیابی به داده‌های موردنظر استفاده گردید. در پرسشنامه تحقیق به علت سهولت پاسخ‌دهی و تجزیه و تحلیل پرسش‌ها و سرعت درک پرسش از سوی پاسخ‌دهنده، از سؤالات بسته استفاده شده است. پرسشنامه این تحقیق شامل سه بخش است:

بخش اول، شامل سؤالاتی به‌منظور بررسی سن، جنسیت و ... پاسخ‌دهندگان طراحی شده است. بخش دوم، پرسشنامه استاندارد عوامل تعیین‌کننده ارزیابی استراتژیک اسلانگ و تران (۲۰۱۴) آمده است که شامل ۱۹ سؤال می‌باشد که بر اساس طیف ۵ تایی لیکرت تنظیم شده است. بخش سوم، پرسشنامه استاندارد نهادینه‌سازی ارزیابی محیطی استراتژیک اسلانگ و تران (۲۰۱۴) آمده است که شامل ۹ سؤال می‌باشد.

نحوه توزیع سؤالات پرسشنامه

پرسشنامه تحقیق به‌منظور سنجش یکی از فرضیه‌ها به‌صورت مجزا تدوین شده است. این تقسیم‌بندی در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱: نحوه توزیع سؤالات پرسشنامه تحقیق

شماره سؤالات	بعد	پرسشنامه
۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	چارچوب قانونی	عوامل تعیین‌کننده ارزیابی محیطی استراتژیک
۱۲-۱۱-۱۰-۹-۸	منابع مالی	
۱۵-۱۴-۱۳	استراتژی تخصص فنی	
۲۰-۱۹-۱۸-۱۷-۱۶	تقسیم قوانین و مسئولیت‌ها	
۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	نهادینه‌سازی ارزیابی محیطی استراتژیک	

روایی و پایایی پرسشنامه

روایی و پایایی دو ویژگی پرسشنامه صحیح و خوب هستند. روایی پرسشنامه به معنی این است که سؤالات پرسشنامه تا چه اندازه صحیح هستند. در پژوهش حاضر برای تعیین روایی ابزار جمع‌آوری اطلاعات چون پرسشنامه استاندارد بود از روایی صوری یا نمادی استفاده گردید. پایایی

در پرسشنامه به معنای این است که برداشت پاسخ دهندگان از سؤالات پرسشنامه تا چه اندازه یکسان است. در واقع مقدار پایایی مشخص می کند که پاسخ دهندگان تا چه حد سؤالات را درست متوجه شده اند. در این تحقیق برای برآورد پایایی پرسشنامه، از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید. بر اساس این روش با استفاده از نرم افزار آماری SPSS میزان پایایی پرسشنامه ۰/۹۲۳ به دست آمد. با توجه به مقدار به دست آمده در جدول ۲ می توان گفت که اولاً سؤالات پرسشنامه ها همبستگی بالایی با یکدیگر دارند و ثانیاً پرسشنامه ها از پایایی بالایی برخوردار می باشند.

جدول ۲: آزمون پایایی پرسشنامه

ضریب آلفای کرونباخ	پرسشنامه
۰/۹۰	عوامل تعیین کننده ارزیابی محیطی استراتژیک
۰/۸۶۴	نهادینه سازی ارزیابی محیطی استراتژیک
۰/۹۲۳	پرسشنامه کلی

روش تحلیل داده های تحقیق

به منظور تجزیه و تحلیل داده های به دست آمده از پرسشنامه های جمع آوری شده از روش های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شده است. بدین ترتیب که برای توصیف پاسخ های داده شده به سؤالات پرسشنامه تحقیق از جدول های توزیع فراوانی و درصد پاسخ های مربوط به هریک از سؤالات استفاده شد. و برای نشان دادن بعضی از داده های آماری به صورت مجسم، از نمودارهای ستونی استفاده گردید و در سطح استنباطی برای آزمون فرضیه ها، از آزمون ضریب همبستگی و رگرسیون استفاده شده است.

تجزیه و تحلیل آماری داده ها

در این بخش داده هایی که از طریق پرسشنامه های جمع آوری شده به دست آمده اند، با استفاده از دو روش، آمار توصیفی و آمار استنباطی در دو بخش مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. بدین ترتیب که ابتدا در بخش اول برای توصیف متغیرهای جنسیت، رشته تحصیلی، تحصیلات و

سابقه خدمت کارکنان در نمونه آماری در رابطه با سؤالات، از جدول‌های توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های مربوطه استفاده گردیده است. سپس برای توصیف متغیرهای کمی پژوهش از شاخص‌های آماری میانگین، انحراف استاندارد، خطای انحراف معیار، دامنه تغییرات، حداقل و حداکثر استفاده شده است. سپس در بخش دوم برای مشخص نمودن نرمال یا غیرنرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کولموگروف اسمیرونف استفاده می‌شود.

توصیف داده‌ها

در این بخش به توصیف داده‌ها به تفکیک متغیرها خواهیم پرداخت. برای توصیف متغیرها از جداول فراوانی، آمارهای توصیفی و نمودارهای مناسب هر متغیر استفاده شده است.

مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به متغیر جنسیت

جدول ۳ و نمودار ۲ و توضیحات متعاقب آن، توصیف‌کننده وضعیت متغیر جنسیت در نمونه آماری مورد مطالعه می‌باشد.

جدول ۳: شاخص آمار توصیفی بر اساس جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۱۷۸	۹۵/۲
زن	۹	۴/۸
کل	۱۸۷	۱۰۰

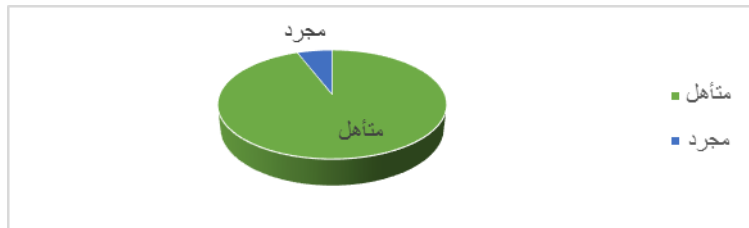

نمودار ۱: درصد جنسیت

مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به متغیر وضعیت تأهل
 جدول ۴ و نمودار ۳ و توضیحات متعاقب آن توصیف کننده وضعیت متغیر وضعیت تأهل در
 نمونه آماری مورد مطالعه هست.

جدول ۴: شاخص آمار توصیفی بر اساس وضعیت تأهل

وضعیت تأهل	فراوانی	درصد
مجرد	۱۱	۵/۹
متأهل	۱۷۶	۹۴/۱
جمع	۱۸۷	۱۰۰

نمودار ۲: توزیع وضعیت تأهل

مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به متغیر سن
 جدول ۵ و نمودار ۴ و توضیحات متعاقب آن توصیف کننده وضعیت متغیر سن در نمونه آماری
 مورد مطالعه است.

جدول ۵: شاخص آمار توصیفی بر اساس سن

سن	فراوانی	درصد
۲۰ الی ۲۹ سال	۱۷	۹/۱
۳۰ الی ۳۹ سال	۱۰۲	۵۴/۵
۴۰ الی ۴۹ سال	۶۱	۳۲/۶
بالتر از ۵۰ سال	۷	۳/۷
جمع	۱۸۷	۱۰۰

مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به وضعیت خدمتی

جدول ۶ و نمودار ۵ و توضیحات متعاقب آن توصیف کننده وضعیت خدمتی در نمونه آماری مورد مطالعه می باشد.

جدول ۶: شاخص آمار توصیفی بر اساس وضعیت خدمتی

وضعیت خدمتی	فراوانی	درصد
دائمی	۱۶۳	۸۷/۲
آزمایشی	۴	۲/۱
قراردادی	۱۹	۱۰/۲
سایر	۱	۰/۵
جمع	۱۸۷	۱۰۰

مطالعه توصیفی نمونه آماری با توجه به متغیر میزان تحصیلات

جدول ۷ و نمودار ۶ و توضیحات متعاقب آن توصیف کننده وضعیت متغیر میزان تحصیلات در نمونه آماری مورد مطالعه می باشد.

جدول ۷: شاخص آماری توصیفی بر اساس تحصیلات

تحصیلات	فراوانی	درصد
دیپلم	۰	۰
کاردانی	۱۴	۷/۵
کارشناسی	۹۵	۵۰/۸
کارشناسی ارشد	۶۸	۳۶/۴
دکتر	۱۰	۵/۳
جمع	۱۸۷	۱۰۰

۳. تحلیل استنباطی داده‌های آماری

آزمون نرمال بودن توزیع جامعه آماری

برای پژوهشگران آزمون نرمال بودن جامعه آماری از اهمیت خاصی برخوردار است. زیرا آزمون‌های مربوط به فرضیات هر پژوهش با توجه به نرمال بودن یا نبودن جامعه آماری متفاوت است. در این پژوهش برای بررسی نرمال بودن جامعه آماری از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (K-S) استفاده گردید که نتایج آن در جدول ۸ نشان داده شده است.

جدول ۸: آزمون نرمال بودن توزیع جامعه آماری

متغیر پژوهش	کولموگروف-اسمیرنوف	سطح معناداری
نهادینه سازی	۰/۴۱۰	۰/۱۵۰
عوامل تعیین کننده	۰/۶۲۴	۰/۲۳۹

۴. بحث و نتیجه گیری

در این بخش ابتدا خلاصه‌ای از نحوه شکل‌گیری سؤال و فرضیه‌های تحقیق و روش‌شناسی تحقیق بیان می‌شود، سپس بر اساس نتایج تفصیلی ارائه شده در این فصل به بحث و نتیجه‌گیری می‌پردازیم و به‌مرور مختصری از کاربردها و یافته‌های این پژوهش پرداخته می‌شود و میزان هم‌خوانی نتایج با یافته‌های سایر پژوهشگران مورد بررسی قرار می‌گیرد.

فرضیه فرعی اول: چارچوب قانونی در نهادینه‌سازی ارزیابی محیطی استراتژیک احیای دریاچه ارومیه تأثیر معناداری دارد.

برای آزمون تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته این فرضیه از آزمون رگرسیون استفاده شده است. سطح معنی‌داری آزمون مربوطه برابر ۰/۰۰۰ می‌باشد، می‌توان چنین ادعا نمود که آزمون فوق با خطای ۰/۰۵ یا سطح اطمینان ۰/۹۵ معنی‌دار می‌باشد. پس چارچوب قانونی بر نهادینه‌سازی ارزیابی محیطی استراتژیک تأثیر می‌گذارد. با توجه به ضریب تشخیص R^2 که عبارت است از نسبت تغییرات توضیح داده شده توسط متغیر x به تغییرات کل، ۰/۲۳۲ می‌باشد.

بنا به ضریب استاندارد شده Beta می‌توان بیان نمود که یک واحد افزایش در چارچوب قانونی باعث ۰/۴۸۱ واحد افزایش در نهادینه‌سازی ارزیابی محیطی استراتژیک می‌شود. پس می‌توان نتیجه

گرفت که مدل رگرسیونی این آزمون از لحاظ آماری معنی دار می باشد. نتیجه این فرضیه با نتایج تحقیق پریزادی و عبدالهی (۱۳۹۱) و نوری و همکاران (۱۳۸۵) همسو می باشد.

فرضیه فرعی دوم: منابع مالی در نهادینه سازی ارزیابی محیطی استراتژیک در ستاد احیای دریاچه ارومیه تأثیر معناداری دارد.

برای آزمون تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته این فرضیه از آزمون رگرسیون استفاده شده است. می توان چنین ادعا نمود که آزمون فوق با خطای ۰/۰۵ یا سطح اطمینان ۰/۹۵ معنی دار می باشد. پس منابع مالی بر نهادینه سازی ارزیابی محیطی استراتژیک تأثیر می گذارد. با توجه به ضریب تشخیص R^2 که عبارت است از نسبت تغییرات توضیح داده شده توسط متغیر x به تغییرات کل، ۰/۲۸۷ می باشد. بنا به ضریب استاندارد شده Beta می توان بیان نمود که یک واحد افزایش در منابع مالی باعث ۰/۵۳۶ واحد افزایش در نهادینه سازی ارزیابی محیطی استراتژیک می شود. پس می توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی این آزمون از لحاظ آماری معنی دار می باشد. نتیجه این فرضیه با نتایج تحقیق درویشی و شریف زاده (۱۳۹۲) و مبرقعی (۱۳۸۶) همراستا می باشد.

فرضیه فرعی سوم: استراتژی تخصص فنی در نهادینه سازی ارزیابی محیطی استراتژیک در ستاد احیای دریاچه ارومیه تأثیر معناداری دارد.

برای آزمون تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته این فرضیه از آزمون رگرسیون استفاده شده است. می توان چنین ادعا نمود که آزمون فوق با خطای ۰/۰۵ یا سطح اطمینان ۰/۹۵ معنی دار می باشد. پس استراتژی تخصص فنی بر نهادینه سازی ارزیابی محیطی استراتژیک تأثیر می گذارد. با توجه به ضریب تشخیص R^2 که عبارت است از نسبت تغییرات توضیح داده شده توسط متغیر x به تغییرات کل، ۰/۳۲۱ می باشد. بنا به ضریب استاندارد شده Beta می توان بیان نمود که یک واحد افزایش در استراتژی تخصص فنی باعث ۰/۵۶۶ واحد افزایش در نهادینه سازی ارزیابی محیطی استراتژیک می شود. پس می توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی این آزمون از لحاظ آماری معنی دار می باشد. نتیجه این فرضیه با نتایج تحقیق آلاشتی و همکاران (۱۳۹۷) و نژادجواد پور (۱۳۸۸) همسو می باشد.

فرضیه فرعی چهارم: تقسیم قوانین و مسئولیت ها در نهادینه سازی ارزیابی محیطی استراتژیک در ستاد احیای دریاچه ارومیه تأثیر معناداری دارد.

برای آزمون تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته این فرضیه از آزمون رگرسیون استفاده شده است. می توان چنین ادعا نمود که آزمون فوق با خطای ۰/۰۵ یا سطح اطمینان ۰/۹۵ معنی دار می باشد. پس استراتژی تخصص فنی بر نهادینه سازی ارزیابی محیطی استراتژیک تأثیر می گذارد. با توجه به ضریب تشخیص R^2 که عبارت است از نسبت تغییرات توضیح داده شده توسط متغیر x به تغییرات کل، ۰/۵۰۷ می باشد. بنا به ضریب استاندارد شده Beta می توان بیان نمود که یک واحد افزایش در تقسیم قوانین و مسئولیت ها باعث ۰/۷۱۲ واحد افزایش در نهادینه سازی ارزیابی محیطی استراتژیک می شود. پس می توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی این آزمون از لحاظ آماری معنی دار می باشد. نتیجه این فرضیه با نتایج تحقیق کریم زاده و ناظری (۱۳۹۷) و احتشامی و اکرامی (۱۳۹۰) همراستا می باشد.

فرضیه اصلی: عوامل تعیین کننده ارزیابی محیطی استراتژیک در نهادینه سازی آن در ستاد احیای دریاچه ارومیه تأثیر معناداری دارد.

برای آزمون تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته این فرضیه از آزمون رگرسیون استفاده شده است. می توان چنین ادعا نمود که آزمون فوق با خطای ۰/۰۵ یا سطح اطمینان ۰/۹۵ معنی دار می باشد. پس استراتژی تخصص فنی بر نهادینه سازی ارزیابی محیطی استراتژیک تأثیر می گذارد. با توجه به ضریب تشخیص R^2 که عبارت است از نسبت تغییرات توضیح داده شده توسط متغیر x به تغییرات کل، ۰/۴۵۶ می باشد. بنا به ضریب استاندارد شده Beta می توان بیان نمود که یک واحد افزایش در تقسیم قوانین و مسئولیت ها باعث ۰/۶۷۶ واحد افزایش در نهادینه سازی ارزیابی محیطی استراتژیک می شود. پس می توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی این آزمون از لحاظ آماری معنی دار می باشد. نتیجه این فرضیه با نتایج تحقیق دارابی و سورتیجی (۱۳۹۲) آلاشتی و همکاران (۱۳۹۷) همراستا می باشد.

پیشهادات

- توجه به جزئیات به منظور عدم بروز خطا هنگام انجام کارهای مورد نیاز به میزان لازم؛
- به اشتراک گذاشتن اطلاعات و همکاری در وزاتخانه ها و بخش ها؛
- جهت عدم تضعیف روش های ارزیابی محیطی استراتژیک تصمیم گیران کلیدی میزان اهمیت آن ها را به وضوح نشان می دهند؛

- جهت عدم تضعیف اجرای توصیه‌های ارزیابی محیطی استراتژیک، برای نقص قوانین زیست‌محیطی مجازات تعیین شود؛
- مشارکت عمومی تقویت شود. تنها مشارکت توسط بخش‌های مربوط به بوروکراسی در سطوح ملی و استانی و سازمان‌های مجاز به وجود دولت است؛
- ارزیابی محیطی استراتژیک پس از اتخاذ تصمیمات کلیدی، در مراحل برنامه‌ریزی بسیار سریع انجام شود؛
- تحلیل‌ها غالباً مفصل و پروژه محور صورت گیرند. اطلاعات ارائه شده برای برنامه‌ریزی استراتژیک و انتخاب در بین گزینه‌های استراتژیک مفید نیست؛
- به منابع انسانی و مالی بیش از ارزیابی محیطی استراتژیک اولیت داده شود؛
- برای تعمیم‌پذیری نتایج تحقیق، بهتر است در مطالعات آتی با استفاده از رویکرد کوواریانس محور مدل معادلات ساختاری، مدل تحقیق حاضر در جوامع متفاوت با نمونه‌های بزرگ‌تر تجزیه و تحلیل شود؛
- این تحقیق با استفاده از تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند معیاره از قبیل تاپسیس، ویکورفازی و فرآیند تحلیل شبکه‌ای انجام شود؛
- اثر ارزیابی محیطی استراتژیک در توسعه پایدار بررسی شود؛

فهرست منابع

منابع فارسی

- احتشامی، مجید؛ عطیه (۱۳۹۰)، به کارگیری ابزار مدیریتی ارزیابی راهبردی محیط زیست در مسیر توسعه پایدار. فصلنامه راهبرد، ۲۱(۶۲)، ۱۹۵-۲۱۸.
- امینی آلاشتی، احمدعلی؛ اعرابی، سید محمد؛ شیرازی، محمود (۱۳۹۶)، ارزیابی الگوی مناسب اجرای استراتژی در شرکت های آب و فاضلاب. مجله مدیریت توسعه و تحول، ۳۴، ۹-۲۳.
- فیشر، توماس، ترجمه: اندرودی، مهرداد (۱۳۹۱)، ارزیابی زیست محیطی استراتژیک از تئوری تا عمل، انتشارات مدیرفلاح، چاپ اول.
- پریزادی، ظاهر؛ عبدالمهی، سوسن (۱۳۹۱)، بررسی مدل های ارزیابی زیست محیطی، ششمین همایش ملی و اولین همایش بین المللی مدیریت پسماند، مشهد، سازمان شهرداری ها و دهرداری های کشور.
- پوراصغر سنگاچین، فرزاد؛ زحمتکش ممتاز، جواد (۱۳۸۷)، ارزیابی راهبرد محیط زیست رهیافتی جهت ارتقای شاخص های توسعه پایدار در ایران، فصلنامه محیط و توسعه، شماره ۲.
- جوادپور، مهران (۱۳۸۷)، شناسایی، ارزیابی و تشریح جامع عوامل استراتژیک محیطی و سازمانی در توسعه خدمات شهرداری های الکترونیک مناطق تهران. فصلنامه مدیریت شهری، ۲۲، ۲۳-۴۴.
- حاتمی، هادی (۱۳۸۷)، بررسی گزارش های محیط زیستی، سال ۱، شماره ۲، صفحه ۵۵-۶۲ طرح ها و پروژه های توسعه ای کشور، نشریه علمی محیط و توسعه.
- دارابی، حسن؛ سورتیجی، سجاد (۱۳۹۲)، ارزیابی استراتژیک محیط زیست مبتنی بر روش شاخص تناسب کاربردی اراضی. فصل نامه برنامه ریزی کالبدی-فضایی، ۲(۴)، ۹۹-۱۱۲.
- درویشی، محسن؛ شریفزاده، ابوالقاسم (۱۳۹۲)، ارزیابی زیست محیطی استراتژیک؛ رهیافتی جدید برای تحقق توسعه پایدار، سومین کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت محیط زیست، تهران، دانشگاه تهران.
- کریمزاده ثانی، محسن؛ ناظری، علی (۱۳۹۷)، استراتژی پایداری پیشگیرانه و استانداردهای زیست محیطی؛ نقش میانجی سیستم های کنترل پایداری. فصلنامه علمی - ترویجی مدیریت استاندارد و کیفیت، ۸(۲).
- نوری، جعفر؛ عباس پور، مجید (۱۳۸۵)، ارزیابی زیست محیطی سیاست های استراتژیک توسعه صنعتی ایران با استفاده از رویکرد تحلیل عوامل استراتژیک (SWOT) علوم و تکنولوژی محیط زیست، تابستان ۱۳۸۵، دوره ۸، شماره ۲ (مسلسل ۲۹)؛ از صفحه ۲۵ تا صفحه ۳۸.

- نژادجوادی پور، مهران (۱۳۸۸)، شناسایی، ارزیابی و تشریح جامع عوامل استراتژیک محیطی و سازمانی در توسعه خدمات شهرداری‌های الکترونیک مناطق تهران، مدیریت شهری: بهار ۱۳۸۸، دوره ۷، شماره ۲۳؛ از صفحه ۲۹ تا صفحه ۴۴.

ب. منابع انگلیسی

- Bram, N. (2004). Strategic environmental assessment quality assurance: evaluating and improving the consistency of Judgments in assessment Review.pp.1-15
- Bram, Noble; Kelechi, Nwanekezie. (2016) Conceptualizing strategic environmental assessment: Principles, approaches and research directions, Environmental Impact Assessment Review Volume 62, January 2017, Pages 165-173
- Branko Kotic, Urska Dermol (2015) Confronting reality in strategic environmental assessment in Slovenia – Costs and benefits, Environmental Impact Assessment Review 50(2015)42-52
- Dalal-Clayton, Barry and Barry Sadler (2000), Strategic Environmental Assessment: A Rapidly Evolving Approach, International Institute for Environment and Development (IIED). Retrieved May 3, 2011, available at: <http://pubs.iied.org/pdfs/7790IIED.pdf>
- Fisher, T. (2003). Strategic Environmental assessment in post-modern times. Journal of environmental impact assessment Review.pp.155-121
- Ghislain, Mwamba; Tshibanguac, Marcelo Montano; (2016) Energy related Strategic Environmental Assessment applied by Multilateral Development Agencies – An analysis based on good practice criteria, Environmental Impact Assessment Review Volume 61, November 2016, Pages 27-37
- Nelson, P, 1111. SEA methodology report. Journal of Environmental Impact Assessment Review (11).pp.112-111
- Partidaro, MR.LALA,1118.18 Training course on SEA experience and good practice, international Association for Impact Assessment press, USA
- Partidario, Maria Rosario (2009), "Strategic Environmental Assessment (SEA) Current practices, Future Demands and Capacity- Building needs ", International Association for Impact Assessment- IAIA Training Courses. Retrieved May 2, 2011, available at: <http://www.iaia.org/publicdocuments/EIA/SEA/SEAManual.pdf>
- Slung, D., Tran, T.T.H. (2014). Challenges to institutionalizing strategic environmental assessment: The case of Vietnam. Environmental Impact Assessment Review, 48, 53-61.
- White L, Noble BF, Strategic environmental assessment for sustainability: A review of a decade of academic research, Environ Impact Asses Rev (2016), <http://dx.doi.org/10.1016/j.eiar.2012.10.003>